శ్రీ శంకర శతకము

శంకరశతకము.

(స్వేచ్ఛానంద యోగికృతము.)

ఉ॥ శ్రీ వరవిశ్వసృష్టికర, శేషవిభూషణ యాదిరూపముల్।
నీవెయటంచునెంచి కడు, నేర్పుతో నీశతకంబుగూర్పగా।
భావమునన్ దలంచితిని, భవ్యకృపారసదృష్టిజూచిన।
న్నేవిధినైన బ్రోవుమిక, ఇందుజటాధర దేవశంకరా॥

ఉ॥ చందము నేర్వ లేదు యిక, సంస్కృతమాయ సకీమెరుంగనా।
యెందుని ఘంటుజ్ఞానమది యాశసమందలి పూవుకావ్యముల్।
మందుకుగానిజాడ కవి, మాన్యుల వేవయుజేయ లేదు యే।
చందమునర్ త్వదీయపద, సన్నుతి జేయగలాడ శంకరా॥

ఉ॥ సాంబశివా త్వదీయ పదసన్నుతిగావున నాదుకైత లో।
కంబులయుండినర్ మిగుల భవ్యమెయా యదిమెట్టులన్న లో।
కంబున సారమాకుసుమ కందుకమందున జేరినూలు దా।
రంబది నీగళంబున శిరంబున నెక్కుటలేదె శంకరా।

ఉ॥ శాదనిమెవ్వరైన ఘన కైసరులిందున తప్పుబట్టి దు।
ర్వాదము జేశిరేని యదిభవ్య సుగందము మక్షికంబుకుర్।
మీాదటద్రాతునక్కకును మిత్రుడుగాబకు యందుకుర్ సతీ।
పాదరరూప సంపదల పొసనిభక్తులు యంద్యశంకరా॥

తదాధ్యాయంశ్చి త్త్రేశరణముపయాగంత్రిజగతాం
సవిత్రీంకూర్మైషీ స్త్వమితిను కదామాంకలయసే. ౧౯.

త్రిలోకీనిర్మాణప్రసవలస దాక్షీదహృదయే
త్వమస్మేకాగో ప్త్రీకథమనవదానావిమురుషే
యదార్యాణాంమాతః! క్షితిరుహాశతానాంపరిసరే
నిరాబధ్యాంస్థాత్రామమదయ కరీరస్య సదృశం. ౨౦.

నపస్త్వావర్యస్సి ప్రతపతికరై స్తైజకఖరై
రసోద్ధార స్తైజ స్తదయి! శరణంయాంతిశరణం
పుమాంస స్త్వానంద జ్వలనముకకోటిస్ఫుర రుచేః
వ్యసిష్యస్యాహోస్విచ్ఛరమ భవనేపథ్యసమయే. ౨౧.

సమాలక్ష్యోల్లేఖం త్రిభువన మరాళోక్తి జటిలో-
ద్భవాంభోర్మ్యామ్నాయాంభర్గ్గనసి పరమే బ్రహ్మణిహరా
ద.ఘ్నాదీనా యా స్తేవిఖనస వినిర్మాపణవిధా
వనాబాధం వందేమహి పురుషకారం నతముఖాః. ౧౨.

సమిద్ధార్చి జ్వాలేహాయితభుజి హావిర్లేఖినిహాయితం
సవేహోతు ర్మాతః! మనుమయశరీరాంతఃపుజుషీ
పునర్వ్యజ్ఞానంతం నిరవధి సుధామాశయసిభోః
ప్రసన్నాయాం స్వస్మిన్ త్వయితు కిమలభ్యం నరవరే. ౧౩.

విపర్యావర్తంతే సపది సుఖజాతీయ విషయా
స్తటస్థస్యాపీమే నహి నహి సహేయ క్షణమితః

భరస్స న్యస్తో మే భగవతి! మయాద్య త్వయి హఠాత్
ఇతి స్త్వాగే వచ్మి ధృవమపరాఙ్గా క్వచిదహం. ౧౪.

జగజ్జాతం పోషితం యదిహ నిరపాయం భగవతి
త్వదీయాన్గ్లానేత్రై నృపశుర నిగమాన్యపి నిగమాత్
సముజ్జ్వాస్వామ్యాత్ స్వయమపి విశ్లేషః కిమపి త-
ద్ధునోతి స్వాంతం మే దురనిగమ వైశస్త్రమధునా. ౧౫.

నిశీయశోభితాభిర్వా మనిభువి రిషీంద్రాః కతిరమే
సమాభాక్షున్వద్యాన్తవ తవచ పత్యుర్గుణకథాః
వ్యతీయుర్వ్యర్థాస్తాః శ్వరద ఇతిమే తామ్యతి మన-
స్త్రిణేక్షి స్వాత్వానాకమనిశి కదా పాత్రముపచితం. ౧౬.

అలేఖీద్వే దాస్యః కిమితిమమ విశ్లేపసరణా
వజ్రసంపాంథత్వాం యదిహాసద యాతేవతరతి
ప్రతీక్షే నాలంబస్సుకమని కథంకార మచిరా
ద్గుణైర్యోక్తాష్టాభి హృదయమితిదూయేబహుకదా. ౨౭.

యదర్ధేమద్ధాత్ర్యారయతి ప్రసత్త్యవిగణయన్
పదంనీచైర్వ్యోచ్చై స్తవమపి వయోనశ్వరమరం
అనాదృత్యా త్రీయాం పరగతి మకాండేనకమనీ
నపుత్ర స్సస్యాహో! చరతిపునరభ్యాశఋషికిమ్. ౨౮.

తతడిదూర్ధ్విపాస్థాన్న ప్రవదమృత సింధుశ్చ వితతే
తమోసక్తాజ్యోత్స్నా ప్రలయరహితాశ్రీరనఘికా

వినిద్రైర్వైకుంఠ ద్యుమణి ఘృణిభిర్దీర్ఘజలరుహా
దృగేషామాత స్తే మయికరుణ నిష్పన్నప్రపతతాం. ౨౯

పురాణీం యామాహుః ప్రకృతి మవయంత్యౌపనిషదం
పరాం విద్యా మీషుస్సునిరత కైవల్యపదవీం
సవిత్రీమామ్నాయానవర శిశోశ్శ్వాసతిబుధా
నిదానం త్వైకాత్వ్యం తదహామవజానే త్రిభవతీం. ౩౦

ప్రసహ్యాపాన్నైషీః ప్రణయినికరిపాన్నిష్ఠురణేః
కృపోద్దారిక్షేమం కరచతురనేతాంకలస్సైః
మదాగః కోటీనామనను శయభాజామపిలయం
నకింతద్ధామాహారోదిశతి భవతీ దీక్షసుఖదం. ౩౧

చరంతీనామాంతర్నిగమ తరుశాఖాస్వపిభృశం
మతీనాంనోశక్తిప్రశమయితుమజ్ఞాన ముదిరమ్
ప్రహాణాద్వృత్తేష్వే వితమసియయోస్త్సేమనిపదే
కటాక్షైస్తైర్వ్యర్థిర్వ్యతరయతరాంస్త్వాన్నయి ఖలే. 3౨.

నమూతానోతాతః కిముతసహజాన్యోద్వ్యదయతే
నతిర్యక్కారం వాజిగణుమతి గ్నుగంనచనధూః
విపన్నస్త్వోద్గాథం మమసపది నా స్వైరిణాసలే
కృమీభూతం మాతర్మృదుభిరభిషించేక్షితజలైః. 33.

దలత్పంకేజానాం చలదలికులానాం ద్యుతిముషీ
శ్రవః పద్మాగసాంఘ్రే భగవతి! పజాతేతవదృశౌ

ప్రహీణాస్వార్తత్రాణవ్రతనమదపాంగ ప్రణిధి కే
సకృన్నయ్యాశంక క్షుతసహజభావే సుగతయే. ౩౪.

అలంకర్తీణా వాకమలజసురాజీవికబుచాం
అనత్యంతీనా వాకలుష ముషితాధీరితధియాం
ఆ ర్ణాపత్యుర్నిరవధిగుణగ్రామ తలిమే
కటాక్షామాత్రస్తే కలుషగణమాస్యంతుఘమ తే. ౩౫.

స్థితో హంసంవర్త్మా పరిణతమహాపాతకశతైః
పతేయుర్నాపాంగా ఇతి మయి విశంకే భగవతి!
విరాధ్యన్నాకృత్యా శరణమపిలజ్జేకలయితుం
కదాక్షోత్త్రారోధం పరమమునన్యాస్త వపదం. ౩౬.

యదాహంని స్తేజాజనని! దురవిద్యాన్ధ తమస
ప్రతీపై రుద్ధాధ్వా సపది విమనాయే భవనిశి
యదాసత్రాయం తే పటుభిరసవః పాత్రి క్తనకృత్తై-
స్సుధాసధ్య క్షేత్రప్రసర మభికాంక్షేత వత్తదా. ౩౪.

పరీతత్వాపండ వ్రజకుముదషండాంచితముదో
వరాంగీశ్యై వాలాకులి తమహాహాసాతరుచిరం
భవార్ణస్తర్షా ర్తేమర్మజగమిషో భార్గవి! మనః-
కురంగాశ్యాశ్వాతాయమ్యురయి నిరుదనాస్తవగిరః. ౩౫.

శనైస్స్పర్శన్ ధ్యానే ప్రథులశరవిక్షేప జలధే
ర్విదక్కచ్ఛేనా స్తంసురిశమనక్తైన గ్తముపరి

అసోఢా విజ్ఞాతుం ప్రగమఃపదమాస్త్రప్రతిహతే
జిఃహాసన్నపాంసా హృదయకమలే స్విన్నసహతే. ౩౯.

సుధానాఘనగే విపులవియ దంస్తాన్ పరిణతా-
విఘూర్ణంభానుస్పృశ్యగ ఇహామహామోహావివృతేః
ననిర్వాణాస్త్రం మేఘనవినయచిత్తం యదిభవే-
దనిర్వేదాస్త్రంకత్ర్పభవతి వినాశాయహయకః. ౪౦.

దివాంధఃపశ్యన్ద్వ్యా మ ఎనతశిరాశ్యాఖిలిశిఫే
స్థవీయస్యాస్త్యేమేయ వియమితివిరేచ్ఛ్వాముతే
అహంయుర్గాముకస్త్రైమదభిమతోవివక్షుర్యుత్తరా
మసైత్సేమాసేత్స్య మృయి కదనుయుంధే నరపశుః ౪౧.

సమిద్ధాపత్సారా క్రమిత పుగసంసార నియతా-
త్వమవ్యాపారార్ణో నిధిలవణపూర క్షితతృషః
స్వదంతే నహ్యంత ర్భవథయ పరీతాపశమనే
పటీయాంసో ఒప్యత్రిపథగమనా సారప్లవతః ౪౨.

రసాలాంకూరా రాస్వాదనమ్ముదిత కంఠః ప్రసవితా
విపంచీనిస్వాన స్మయహరణ పటోపి విరవః
నథా న ద్వేశీయా జనని! జనయిత్రీ పికశిశు
యాదీ హేంతాపాంసం కణతి గతికుమేక బలిభుజః ౪౩.

కుణ్నూనారణ్యా శ్రమదదజకత్ప్రత్యూణపుమం
పరిష్కృత్రి లోకానేక రుచిభర్త్రైవర్ణ్యవిసర్త్రైః

నివిత్తారణ్యానీ నిటపి శిఖకోటిక్ష విహాగం
కడార్త్రైః ఘణాగ్రిక్షైత్ర 'యస్యా దపివ సుయోన్మై) వతదయో ౪౪.

ఉరః శేపీన త్సే జనని! ఘనపీన స్తనయుగం
వినక్షుగ్రావర్తా క్రమిణీనచిదీశౌనివసనః
యశోన్యోన్యాన్యా బధ్నపగుణాన్పుదు బంధంవిషహతే
నమ్రాగ్రాలీం సూచీముకు పతితు సంకజాదచరీం. ౪౫.

వికోచస్ఫ్రోచ స్తనసయున రాజీనవరయో
జఘన త్త్సైమన్న్యంసా యదివికుచతః కింనఘటతే
యయోర్నాభ్యూః పతున్జాగదుదయ రతూహ్యాతివిదో
నితాంతంకల్యాణి ప్రసైతగుణాహాపాన్య వనికాః. ౪౬.

రజస్స్వాంభోజానాం ప్రదిమభదమాదిత్యలలనా
కిరాట్టలాలిత్యంహరిహయకిరీటైకనతాం
సునత్నైవైశాల్యం మురమథనదేవస్య జగతాం
విజానీతః పాదాబ్జపథవ ద్దేదేవి! జయతాం. ౪౭.

రమే తేమాం త్యేతాశ్చతురథని పాదాంభుజలతాః
చతుస్రస్సంచేతుం కిమయియుగఫచ్ఛేలనయుగం
ప్రసృపః పాప్మానఃసపది వినివార్యాంబుజవర-
జ్వలచ్చక్రాభ్యాంచా ఫయ్యవ్యవదాభ్యాంతదుపరి. ౪౮.

గురుస్తేంతాన్ నామయనమనుజాతో మృతకర,
స్స్మతోపిప్రద్యుమ్నః పతేరపి నియన్తాసజగతాం

దిశామీశా నిష్ణుజనని! పరివాదీచనిగమః
స్వత స్త్వీశానాత్వం స్మరసి కథమార్తం మనసిమాం. ౨౯.

మహాత్యాస్సన్నాదః కుహచిదిభహాత్యాదరబుధో
మహాత్యాస్సన్నాద శ్శ్నిరితవదనవధ్వాశ్శ్నిరితసుఖః
మహాత్యాలోలాంభః పటలకుటిలావర్తవిమిల
త్తరంగా గంగా తే కథముభయతోన్యాత్త్వమయసే. ౩౦.

అయే మాతర్జానేన కిమిహామమావశ్యకమహో
విధాతుం త్వత్స్తోవాకిమభిలషణీయం జలనిధే

శిశుశ్శిక్షాహీనః కథమహమహాజానామిసకలం
తవైవాయంభారః కురుయదుచితంపశ్యసిమయి. ౨౧.

ఇతి శ్రీమదాచార్యోపనామక భార్గవ పార్థసారథి
నామ్నః కృతిషు, ఆర్తిస్తవాపరనామా
శిఖరిణీస్తవః.

శ్రియై నమః.

శ్రీమద్వైయ్యాకరణ పంచాననస్య కృతిషు,

వి యోం గి నీ స్త వః .

———:O:———

భగవన్ భవవాగురాన్తరే హారిపతీన తరక్షుభిస్సహ
ఉపరుధ్య చిరాయ సేద్యమాం కథముజ్జీవనమాప్నుయామిహా. ౧.
అపిపావకమూఢహేదియం మదవస్థా శ్రనసోః పదంగతా
తవకింననితాన్తసాక్షిణో భగవన్విధ్యతిమానసంక్వచిత్. ౨.

పతితావన తేజగత్త్రియా ప్రథితంసాధునిశమ్యసద్యశః
ఏృజనంవిచినోమ్యనేకశః ప్రతిహాసీరిహమాతవవ్రతం. 3.
ముహురంకముపై తితాడితో నహివై యాత్యహతో జహాసతి
భగవన్ యదిమామితిత్యజే నహి భేదః క్రమ తేతదావయోః. ౪.
కియతీవికటావ్యసర్జి భూ వినిగతాలంబనమంబరంకియత్
కియదండభవాండమద్భుతం గ్రహగోలానికియన్తిదృక్పథే. ౫.
కథమంఘ్రిహతావిని స్తృతా రుచివద్వ్యామృదుసాన్ద్రసైకతా
కథమప్యతిలంఘ్యనుస్తకం భగణాచిత్రవితానతల్లజం. ౬.
అనిమృణ్మయమజీజనల్లతాః కథమేతారుచిరశ్చవాచ్ఛృతాః
కథమన్వహమవ్వనర్గయద్వయసావామృదునాన్యయోజయత్ ౭

కతిగంధభరాణ్వాకాస్సయ కుసుమజాతానివిలక్షణాన్యపి
కథమూషరకల్పగోముఖం సమకార్షీర్దలినందనంవనం. ౮.

నిరమాయిష తార్యమశ్మశీ స్తనయిత్నుర్జ్వలనస్సదాగతిః
ద్యుసదఃకతికాన్తిచంద్రికా సలిలోష్ణానదానశాలినః. ౯.

కలకూజితశాలినః ఖగాః కతిమత్స్యాండమమూర్తదేహినః
పిహితానిరపాయమన్తరే విహితావాకథమేషునిష్కృతిః. ౧౦.

భగవన్యదభూద్భవత్యతో భవితాతత్ర తవహేలయాకృతం
మహదర్థమ్య తేనకల్పతే తవనైసర్గికపాండితీబుధే. ౧౧.

పతతామచలాత తేన్నృణాం ముహురేతత్పరమావలంబనం
నవియచ్ఛ్వసనోపివామరు త్ప్రతితం తేపదయోఃకథంత్యజేః. ౧౨.

ను తేనితరామథాయుషి ప్రణినిశ్చా స్త్రిరతావనర్థికా
రయోరుభయోర్వ్యదీక్షు సే సుకరంత్వ త్తవదాతుమర్హసి. ౧౩.

స్వపపునకూలకల్పితో మనసాస్త్రామినసక్త త్ప్రసీదమే
నదనేహియదేవదృశ్యతే ఫలతిద్రాగణుదపర్ణోదకే. ౧౪.

అథవాత్రవశ క్తినస్మనే కవితామేఖలుకుంతితావిభో
నవిభాషిణితేన కేరుచి శ్చిరనిష్పన్నముదీక్షసేమనః. ౧౫.

చిరసంస్మృతిపాశయంత్రితే మయిమోక్షైచరతిః పరాగమే
సుఖపంజరబద్ధశారికా నగరుద్భాన్లభతేహినిర్వృతిం. ౧౬.

ఉపకారిణితే కృతఘ్నతాం విబుధానిహ్నువ తేవిలాసినః
అవ వేక్ష్యం ఘుప్రయోజనం నహిమందోపిసకృత్ప్రవర్తతే. ౧౭.

ప్రసవానమపత్యశాలినీ పదమాహేయమహీ స్తనింమునిః
అనివేదయథాతథాకథం గుణినాయామయువేత్తినిగుణాః. ౧౮.
బహునాపితశాస్త్రసంహతిః పణితాయాక్షితిపాలకాంగణే
మమవాజ్ఞభవేదితః క్వచి ద్భవదోజోరచనావియోగినీ. ౧౯.
యదివిదిత్ససినాఖిలోముహు ర్విషయాంస్తాంస్తు సుఖప్రకారకాన్
సభజామికదాపిదండికా భరభార్యాన్వనమేవదాపదీ. ౨౦.
నిగమైకనిబంధకల్పనా చణకుకుంభరయేకిమాశ్రుతం
అతివేలమసాస్తపితీయ ద్గుణజాలంతవకూటధర్మణాః. ౨౧.
నియతంనియతామనారతం భవదుగ్రే స్ఖలనంపథస్సతః
నతతఃప్రతికర్తుమర్హసి స్ఖలనందుష్యతినైవగచ్ఛతః. ౨౨.

దయమానమజస్రమీశ్వరం యదుపాలబ్ధమపీశ తేమనః
నశుగాస్పదమస్త్వగాన్తికే దవనహ్నేస్వభితీదాహతః. ౧౩.

సకలీకృతతత్త్వమశ్మని ప్రకటీకర్తుమసోఢయంభవాన్
ఉరసావిఖనో మునింహరే పరసాయుజ్యకృతే భజామహే. ౧౪.

సుశీలామనుకంప్య తేయదా విలినీతశ్చరణౌ కలాదకా
నకిమాత్మకృతే జగత్త్రయీం హృణసారాంకురతో విభూషితుం ౧౫

ఇతి శ్రీమదాచార్యోపనామక భార్గవ పార్థసారథి
నామ్నః కృతిషు, ఆర్తిస్తవాపరనామా
వియోగినీస్తవః.

మదనానన్దభాణః. ౧—౮—౦.

ఆర్తిస్తవః. ౧—౨—౦.

(యంత్రస్థా).

జ్ఞాపకసంగ్రహః. వ్యాకరణశాస్త్రస్యాయమపూర్వోగ్రంథః.

మహామహోపాధ్యాయ నాగేశభట్టవిరచితః.

ధర్మపురరామస్తుతిః. విపుల వ్యాఖ్యాయుతా.

శ్రీవైఖానసవిద్యానిలయము,

ఆకులమన్నాడు,

కృష్ణాజిల్లా.

13544